

بررسی محافظه کاری در سود حسابداری و عوامل موثر بر آن

عبدالمهدی انصاری

استادیار گروه حسابداری، دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

سعید صفری بیدسکان*

کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

چکیده: تحقیق حاضر به بررسی وجود محافظه کاری در سود حسابداری و عوامل موثر بر آن می پردازد. همچنین تاثیر رفتار عدم تقارن محافظه کاری در شناسایی اخبار خوب و بد (سودها و زیان ها) بر متغیرهای اقلام تعهدی عملیاتی، اقلام تعهدی غیرعملیاتی و جریان نقد حاصل از عملیات بررسی شده است. در این پژوهش نمونه ای مشتمل بر ۱۰۰ شرکت و ۴۰۰ مشاهده سال- شرکت در دوره زمانی ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که سود حسابداری نسبت به بازده منفی سهام حساس تر از بازده مثبت سهام است. همچنین رابطه محافظه کاری با اندازه شرکت منفی و معنادار و با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و درجه اهرم مالی و عدم اطمینان خاص شرکت و طول چرخه سرمایه گذاری و عمر شرکت مثبت و معنادار مشاهده گردید. همچنین از آنجائیکه سود حسابداری از اقلام تعهدی تاثیرپذیر است، رابطه محافظه کاری با اقلام تعهدی عملیاتی، اقلام تعهدی غیرعملیاتی و جریان نقد حاصل از عملیات آزمون گردید. که مشاهده گردید حدود ۷۹٪ از عدم تقارن زمانی سود حسابداری با توجه به بازده سهام توسط اقلام تعهدی که تحت تاثیر اعمال نظر مدیریت می باشد توضیح داده می شود و حدود ۲۱٪ از عدم تقارن زمانی سود حسابداری با توجه به بازده سهام توسط جریان نقد حاصل از عملیات توضیح داده می شود.

واژگان کلیدی: عدم تقارن زمانی سود و زیان، محافظه کاری، جریان نقد حاصل از عملیات، اقلام تعهدی عملیاتی،

اقلام تعهدی غیرعملیاتی.

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۰۸ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۰۳/۱۱

۱- مقدمه

محافظه‌کاری در حسابداری سابقه‌ی تاریخی دارد. محافظه‌کاری در حسابداری به عنوان عدم تقارن زمانی در شناسایی اخبار خوب در مقابل اخبار بد، در صورت‌های مالی تفسیر شده است. در کشور ما، کمیته‌ی فنی سازمان حسابرسی در "مفاهیم نظری گزارشگری مالی"، محافظه‌کاری را با لفظ احتیاط، به رسمیت می‌شناسد و آن را به عنوان یکی از اجزای خصوصیات کیفی "قابل اتکا بودن" معرفی می‌کند.

محافظه‌کاری یک میثاق مهم در گزارشگری مالی است و سطح احتیاط در شناسایی و اندازه‌گیری سود و دارایی‌ها را نشان می‌دهد. محافظه‌کاری محصول عدم اطمینان و ابهام است. هر زمان که حسابداران در ارزش‌گذاری دارایی‌ها یا بدهی‌ها با ابهام روبرو می‌شوند، می‌توانند به محافظه‌کاری پناه برند (مجتهدزاده، ۱۳۸۰). مطالعات نشان می‌دهد که مدیران از طریق انتخاب سیاست‌های خاص حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و مدیریت ارقام تعهدی، سودهای گزارش‌ی را تعدیل می‌کنند. از اینرو بسیاری از حسابداران از محافظه‌کاری انتقاد می‌کنند. آنها معتقدند که محافظه‌کاری بجای ارزیابی واقع‌گرایانه، موجب سوگیری سیستماتیک در گزارش‌های مالی می‌شود که این امر با برخی از ویژگی‌های کیفی مهم، نظیر بیان صادقانه، بی‌طرفی و قابلیت مقایسه (شامل ثبات رویه) در تضاد است (مجتهدزاده، ۱۳۹۰).

با وجود انتقادهایی که تاکنون به محافظه‌کاری شده است، محافظه‌کاری در حسابداری برای قرن‌ها دوام پیدا کرده و در سال‌های اخیر مطالعات متعددی در این حوزه انجام شده است. هدف این پژوهش نخست شناسایی وجود محافظه‌کاری در سود حسابداری و سپس بررسی تاثیرپذیری محافظه‌کاری از برخی ویژگی‌های واحدهای تجاری است.

۲- مبانی نظری و ادبیات

تا دهه ۱۹۶۰ میلادی، هرچند تحقیقات زیادی به تئوری‌های هنجاری حسابداری اختصاص داشته است، لیکن نحوه عمل حسابداری بیشتر بر حسابداری تعهدی تاکید داشته است.

بعدها با گسترش در حوزه‌های مالی و اقتصادی (برای مثال: تئوری اثباتی اقتصادی، فرضیه بازارهای کارآ و مدل قیمت‌گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای)، تحقیقات حسابداری شروع به استفاده از سود اقتصادی به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری کیفیت سود حسابداری نمودند. برای مثال بال و براون (۱۹۶۸)، با بنا نهادن تحقیق خود بر فرض بازارهای کارآ، رابطه بین

سود حسابداری و بازده سهام را مورد مطالعه قرار دادند. مدل مورد استفاده آن‌ها به شرح زیر بود:

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = \alpha_i + \beta_m R_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

$E_{i,t}$: سود حسابداری شرکت i در سال t است - $P_{i,t-1}$: ارزش حقوق صاحبان سهام شرکت i در ابتدای سال است - $R_{i,t}$: بازده سهام شرکت i در سال t است - $\varepsilon_{i,t}$: باقیمانده یا پسماندهای مدل است.

در واقع آنها به دنبال اثبات میزان بازنمایی سود حسابداری دوره جاری از بازده سهام بودند، که R^2 این معادله رگرسیونی بیانگر این مهم بوده است. آنها با تعریف سود اقتصادی و سود حسابداری و با بهره‌گیری از معادله فوق به دنبال اثبات ویژگی به موقع بودن سود حسابداری نیز بودند که نتایج حاصل از تحقیق آنها حاکی از این است که سود حسابداری بصورت نامتقارن نسبت به سود اقتصادی دارای تاخیر است.

آقای باسو (۱۹۹۷)، محافظه‌کاری را به عنوان ویژگی دیگری از سود حسابداری به مدل بال و براون افزود. وی محافظه‌کاری را به عنوان تمایل حسابداران در رعایت سطح بالاتری از قابلیت رسیدگی در شناسایی اخبار خوب (سودها) نسبت به اخبار بد (زیان‌ها) در صورت‌های مالی تعریف کرد. یعنی در سود حسابداری، اخبار بد سریعتر از اخبار خوب منعکس می‌شوند. همچنین زیان‌های تحقق نیافته نوعاً زودتر از سودهای تحقق نیافته شناسایی می‌شوند. که این رفتار را عدم تقارن محافظه‌کارانه در زمانبندی سودهای حسابداری می‌نامند.

۱-۲- مدل باسو در اندازه‌گیری محافظه‌کاری

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_2 D_{i,t} + b_3 R_{i,t} + b_4 (R_{i,t} \times D_{i,t}) + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

در این مدل $E_{i,t}$ سود حسابداری شرکت i در سال t است که نشان‌دهنده: (۱) تاثیر عملکرد جاری و (۲) عملکرد آتی مشتمل بر اخبار خوب و اخبار بد (از طریق اقلام تعهدی) است - $P_{i,t-1}$ ارزش حقوق صاحبان سهام شرکت i در ابتدای سال است - $R_{i,t}$: بازده سهام شرکت i در سال t است - $D_{i,t}$ متغیر مجازی است که در صورت وجود اخبار بد برابر با عدد یک و در غیر اینصورت مقدار آن برابر صفر است - $\varepsilon_{i,t}$: باقیمانده یا پسماندهای مدل است - b_3 معیار به هنگام بودن اخبار خوب و b_4 معیار به هنگام بودن تفاضلی اخبار بد نسبت به اخبار خوب یا همان محافظه‌کاری است.

چنانچه اخبار خوب وجود داشته باشد، $D_{i,t} = 0$ لذا از معادله فوق معادله شکل زیر حاصل می‌شود:

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_3 R_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

که در این معادله ضریب متغیر $b_3 R_{i,t}$ برابر با ضریب رگرسیون در معادله (۱) برای اخبار خوب β_t^{GN} است.

چنانچه اخبار بد وجود داشته باشد، $D_{i,t} = 1$ لذا از معادله فوق معادله شکل زیر حاصل می‌شود:

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_2 + (b_3 + b_4) R_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (4)$$

که در این معادله ضریب متغیر $(b_3 + b_4) R_{i,t}$ برابر با ضریب رگرسیون در معادله (۱) برای اخبار بد β_t^{BN} است.

از دو معادله رگرسیون فوق‌الذکر (۳) و (۴) و ضرایب بدست آمده، می‌توان گفت که سطح محافظه‌کاری منعکس در سود یا محافظه‌کاری سود، حاصل تفاضل ضریب رگرسیون برای اخبار بد (β_t^{BN}) و ضریب رگرسیون برای اخبار خوب (β_t^{GN}) به صورت زیر است:

$$b_4 = \beta_t^{BN} - \beta_t^{GN} \quad (5)$$

چنانچه ضریب b_4 مثبت باشد می‌توان نتیجه گرفت که اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری همبستگی بیشتری دارد.

از طرفی دیگر سود حسابداری قابل تقسیم به دو بخش نقدی و تعهدی به شکل زیر است:

$$E_{i,t} = TACC_{i,t} + TCF_{i,t} \quad (6)$$

$TACC_{i,t}$ کل اقلام تعهدی شرکت i در سال t و همچنین $TCF_{i,t}$ جریان نقد عملیاتی شرکت i در سال t است.

از طرفی دیگر ارقام تعهدی خود به دو دسته ارقام تعهدی عملیاتی و ارقام تعهدی غیر عملیاتی تقسیم می‌شوند. لذا با بسط معادله (۶) معادله شماره (۷) بصورت زیر بیانگر سود حسابداری خواهد شد.

$$E_{i,t} = OACC_{i,t} + NOACC_{i,t} + TCF_{i,t} \quad (7)$$

$OACC_{i,t}$ ارقام تعهدی عملیاتی شرکت i در سال t و $NOACC_{i,t}$ ارقام تعهدی غیر عملیاتی شرکت i در سال t و همچنین $TCF_{i,t}$ جریان نقد عملیاتی شرکت i در سال t است.

مشابه تحقیق پا (۲۰۰۷)، می‌توان تاثیر اجزاء سود بر سطح محافظه‌کاری منعکس در سود را با قرار دادن ارقام تعهدی عملیاتی ($OACC_{i,t}$) و ارقام تعهدی غیر عملیاتی ($NOACC_{i,t}$) و جریان‌های نقدی عملیاتی ($TCF_{i,t}$) به جای سود حسابداری ($E_{i,t}$) در معادله رگرسیون (۲) مورد آزمون قرار داد. از اینرو b_4^{OACC} و b_4^{NOACC} و b_4^{TCF} بترتیب، نشان دهنده عدم تقارن زمانی موجود در ارقام تعهدی عملیاتی، ارقام تعهدی غیر عملیاتی و اجزاء جریان نقدی می‌باشد.

عدم تقارن زمانی سود، برابر با مجموع عدم تقارن زمانی جریانهای نقدی عملیاتی و عدم تقارن زمانی ارقام تعهدی عملیاتی و عدم تقارن زمانی ارقام تعهدی غیر عملیاتی است به شرح زیر:

$$b_4 = b_4^{OACC} + b_4^{NOACC} + b_4^{TCF} \quad (8)$$

تاثیر نسبی اجزاء سود با سطح محافظه‌کاری منعکس در سود حسابداری را می‌توان از تقسیم b_4^{OACC} و b_4^{NOACC} و b_4^{TCF} بر b_4 بدست آورد (پا، ۲۰۰۷).

خان و واتس (۲۰۰۹) [۱۶]، به این نتیجه رسیدند که محافظه‌کاری با اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و اهرم مالی شرکت ارتباط دارد. بر این اساس ضرایب b_3 و b_4 را بسط داده و هرکدام را بصورت تابعی خطی از این سه ویژگی به صورت زیر ارائه کرده‌اند:

$$G\_Score = b_3 = \mu_1 + \mu_2 Size_i + \mu_3 M/B_i + \mu_4 Lev_i \quad (9)$$

$$C\_Score = b_4 = \lambda_1 + \lambda_2 Size_i + \lambda_3 M/B_i + \lambda_4 Lev_i \quad (10)$$

Size_i اندازه شرکت M/B_i - نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت i در پایان سال و Lev_i درجه اهرم مالی شرکت i است.

اگر رابطه (۹) و (۱۰) در رابطه (۲) جایگذاری شوند، رابطه (۱۱) به دست می‌آید. خان و واتس (۲۰۰۹) [۱۶]، از این رابطه برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری استفاده کردند. با استفاده از این مدل می‌توان ارتباط سه ویژگی اندازه، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و اهرم مالی شرکت را با محافظه‌کاری آزمون کرد. در پژوهش حاضر تخمین ضرایب این

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_2 D_{i,t} + R_{i,t}(\mu_1 + \mu_2 Size_i + \mu_3 M/B_i + \mu_4 Lev_i) \quad (11)$$

$$+ (R_{i,t} \times D_{i,t})(\lambda_1 + \lambda_2 Size_i + \lambda_3 M/B_i + \lambda_4 Lev_i) + (\delta_1 Size_i + \delta_2 M/B_i + \delta_3 Lev_i + \delta_4 D_i Size_i + \delta_5 D_i M/B_i + \delta_6 D_i Lev_i) + \varepsilon_{i,t}$$

مدل از داده‌های سری زمانی و مقطعی به صورت ترکیبی استفاده شده است.

باسو (۱۹۹۷)، در پژوهشی با عنوان "اصل محافظه‌کاری و عدم تقارن زمانی سود" به بررسی رابطه‌ی بین سود و بازده سهام پرداخته است. او نشان داد که سود و بازده سهام هر دو به صورت بهنگام نسبت به اخبار بد واکنش نشان می‌دهند، اما بازده نسبت به اخبار خوب سریع‌تر از سود واکنش نشان می‌دهند.

بیور و رایان (۲۰۰۰)، رابطه‌ی محافظه‌کاری با نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که هرچه نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار پایین باشد، میزان محافظه‌کاری واحد تجاری بالاتر خواهد بود.

جیوولی و هاین (۲۰۰۰)، در پژوهشی با عنوان "ویژگی‌های سری زمانی در حال تغییر درآمد، جریان نقدی و ارقام تعهدی: آیا گزارشگری مالی محافظه‌کارتر شده است؟" به معرفی معیارهای مختلف موجود در اندازه‌گیری محافظه‌کاری پرداخته‌اند. پژوهش آن‌ها نشان داد که نرخ بازده حسابداری کاهشی مستمر در طی سال‌های مورد بررسی داشته است. پژوهش آن‌ها همچنین نشان داد که چولگی و انحراف معیار توزیع‌های بازده دارایی‌ها^۱ (ROA) و ارقام تعهدی غیرعملیاتی در طی سال‌های مختلف منفی‌تر شده است.

بال و کوتاری (۲۰۰۷)، با بکارگیری یک مدل اقتصاد سنجی به بررسی اعتبار مدل باسو در اندازه‌گیری محافظه‌کاری پرداختند. آنها نشان دادند که با فرض نبود (صفر در نظر گرفتن) عدم تقارن زمانی، معیار باسو فاقد سوگیری است. همچنین آنها به روش اقتصاد سنجی به تشریح تحلیل رویچودهای و واتس پرداخته و بیان نمودند که انتظار می‌رود رابطه منفی بین نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام و عدم تقارن زمانی در اندازه‌گیری محافظه‌کاری، ناشی از چگونگی انعکاس تغییر انتظارات بازار در رابطه با فرصت‌های رشد شناسایی نشده در سود حسابداری باشد. تحلیل آنها، از لحاظ اقتصاد سنجی معیار عدم تقارن زمانی را به خوبی اثبات و توجیه نمود. آنها استدلال می‌کنند که بسیاری از انتقادات وارده به مدل باسو، ناشی از تصور اشتباه درباره اهداف این تحقیق می‌باشد.

پا (۲۰۰۷)، در مطالعه خود تاثیر اعمال نظر مدیر از طریق ارقام تعهدی بر محافظه‌کاری در حسابداری را مورد بررسی قرار داد. نتایج تجربی حاکی از این است که محافظه‌کاری در حسابداری اساساً قابل انتساب به ارقام تعهدی غیرمنتظره است و نه ارقام تعهدی منتظره. به هر حال، این استنباط بهتر است با احتیاط تفسیر گردد، زیرا برداشت‌های درباره تاثیر نسبی ارقام تعهدی منتظره و غیرمنتظره بر محافظه‌کاری در حسابداری بستگی به مدل‌های ارقام تعهدی دارد.

رویچودهای و واتس (۲۰۰۷)، رابطه بین عدم تقارن زمانی سود و زیان و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری را به عنوان معیارهای محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی، مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق بیانگر وجود یک رابطه منفی معنی دار بین این دو معیار سنجش محافظه‌کاری بود. همچنین آنها دریافتند هرچه دوره برآورد معیار تقارن زمانی طولانی‌تر شود، این رابطه منفی کمتر می‌شود. در دوره‌های سه ساله رابطه این دو معیار مثبت خواهد شد.

لافوند و واتز (۲۰۰۸)، به بررسی نقش اطلاعاتی محافظه‌کاری پرداختند. آنها در پژوهش خود بر این باورند که حسابداری محافظه‌کارانه به وسیله دو سازوکار بالقوه، عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران را از بین می‌برد: نخست، حسابداری محافظه‌کارانه می‌تواند بهترین خلاصه‌ی ممکن از اطلاعات قطعی به غیر از قیمت سهام را درباره‌ی عملکرد جاری شرکت‌ها برای سرمایه‌گذاران فراهم سازد. دوم، وجود استانداردهایی مبنی بر الزام به تأییدپذیری کمتر برای شناسایی زیان‌ها، می‌تواند موجب شود اطلاعاتی را که مدیران تمایلی به افشای آن ندارند، افشا شود.

خان و واتس (۲۰۰۹)، در پژوهش خود نشان دادند که محافظه‌کاری با افزایش اندازه‌ی شرکت کاهش می‌یابد ولی با افزایش نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و همچنین درجه‌ی اهرم مالی، افزایش می‌یابد. پژوهش آنها همچنین نشان داد که محافظه‌کاری با افزایش عمر شرکت کاهش، و با افزایش عدم اطمینان خاص شرکت و طول چرخه‌ی سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد.

لارا، اُسما و پنالوا (۲۰۱۰)، در پژوهش خود برای یافتن رابطه‌ی بین محافظه‌کاری شرطی و هزینه‌ی سرمایه‌ی سهام عادی، با استفاده از آزمون‌های قیمت‌گذاری دارایی، به این نتیجه رسیدند که بین محافظه‌کاری شرطی و هزینه‌ی سرمایه‌ی سهام عادی، رابطه‌ی معکوس و معنی‌داری وجود دارد و گزارشگری محافظه‌کارانه از طریق کاهش عدم اطمینان نسبت به جریان‌های نقدی آتی و کاهش نوسان قیمت‌های آتی سهام، منجر به دقت بیشتر اطلاعات، افزایش ارزش شرکت و کاهش هزینه‌ی سرمایه‌ی آن خواهد شد.

مرادزاده و بنی مهد (۱۳۸۵)، در پژوهشی نشان دادند که محافظه‌کاری حسابداری و شاخص سودآوری (بازده دارایی‌ها) طی دوره پژوهش بطور همزمان کاهش یافته است. اندازه‌ی شرکت‌ها و مالیات بر محافظه‌کاری حسابداری اثری نداشته و محافظه‌کاری حسابداری نمی‌تواند به عنوان یک مکانیزم قراردادی کارآمد برای کاهش تعارض‌های تقسیم سود بین سهامداران و اعتباردهندگان محسوب شود.

کردستانی و مجدی (۱۳۸۶)، در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه بین ویژگی‌های کیفی سود و هزینه‌ی سرمایه‌ی سهام عادی" به این نتیجه رسیدند که بین ویژگی محافظه‌کارانه بودن سود و هزینه‌ی سرمایه‌ی سهام عادی، رابطه معناداری وجود ندارد.

کردستانی و امیریگی (۱۳۸۷)، در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه‌ی عدم تقارن زمانی سود و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به عنوان دو معیار ارزیابی محافظه‌کاری" نشان دادند که یک رابطه منفی بین عدم تقارن زمانی سود و نسبت M/B بعنوان دو معیار سنجش محافظه‌کاری وجود دارد که از نظر آماری معنی‌دار است

رضازاده و آزاد (۱۳۸۷)، به تبیین رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران و میزان محافظه‌کاری در گزارشگری مالی پرداختند. آنها برای اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی و محافظه‌کاری به ترتیب از دامنه‌ی تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام و معیار باسو استفاده کردند. نتایج تحقیق بیانگر وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان عدم تقارن اطلاعاتی بین

سرمایه‌گذاران و سطح محافظه‌کاری اعمال شده در صورت‌های مالی است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که تغییر عدم‌تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران موجب تغییر در سطح محافظه‌کاری می‌گردد.

احمد خان بیگی (۱۳۸۷)، پژوهشی با عنوان "رابطه محافظه‌کاری و به موقع بودن سود حسابداری با اندازه شرکت و اندازه موسسه‌ی حسابرسی" انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد که سودهای گزارش شده توسط شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در انعکاس اخبار بد به موقع تر از اخبار خوب است، در حالیکه روند محافظه‌کاری در طول دوره‌ی مورد مطالعه افزایش نیافته است. نتایج بررسی‌ها بین دو گروه شرکت‌های بزرگ و کوچک و همچنین بین دو گروه شرکت‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی و شرکت‌های حسابرسی شده توسط اعضای جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران نشان داد که عوامل اندازه و حسابرسی مستقل شرکت در دو ویژگی به موقع بودن و محافظه‌کارانه بودن تاثیرگذار نیستند.

مهرانی و حلاج و حسنی (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان "بررسی محافظه‌کاری در سود حسابداری و رابطه آن با اقلام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران" به این نتیجه رسیدند که اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری همبستگی بیشتری دارند و همچنین محافظه‌کاری متأثر از اقلام تعهدی است.

ستایش و جمالیان پور (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان "بررسی وجود محافظه‌کاری در گزارش‌گری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" به بررسی وجود محافظه‌کاری در گزارش‌گری مالی پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در اکثریت موارد، پاسخ نامتقارن میان سود حسابداری و بازدهی سهام وجود ندارد.

فروغی و عباسی (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر اعمال محافظه‌کاری حسابداری" تاثیر عوامل مختلف را بر محافظه‌کاری حسابداری آزمون کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد ارتباط بین محافظه‌کاری با اندازه شرکت و میانگین عمر شرکت منفی است. همچنین ارتباط بین محافظه‌کاری با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، اهرم مالی، میانگین عدم اطمینان خاص شرکت و میانگین عکس معیار طول چرخه‌ی سرمایه‌گذاری مثبت و معنادار است.

فرضیه‌های تحقیق

- فرضیه اول: اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری همبستگی بیشتری دارند.
- فرضیه دوم: محافظه‌کاری با افزایش اندازه شرکت، کاهش می‌یابد.
- فرضیه سوم: محافظه‌کاری با افزایش نسبت M/B شرکت افزایش می‌یابد.
- فرضیه چهارم: محافظه‌کاری با افزایش درجه‌ی اهرم مالی شرکت افزایش می‌یابد.
- فرضیه پنجم: محافظه‌کاری با افزایش عدم اطمینان شرکت، افزایش می‌یابد.
- فرضیه ششم: محافظه‌کاری با افزایش طول چرخه سرمایه‌گذاری شرکت، افزایش می‌یابد.
- فرضیه هفتم: محافظه‌کاری در شرکت‌های کم‌سابقه (دارای فرصت‌های رشد بیشتر) بیشتر است.
- فرضیه هشتم: محافظه‌کاری (همبستگی بیشتر اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری) متاثر از اقلام تعهدی عملیاتی است.
- فرضیه نهم: محافظه‌کاری (همبستگی بیشتر اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری) متاثر از اقلام تعهدی غیرعملیاتی است.
- فرضیه دهم: محافظه‌کاری (همبستگی بیشتر اخبار بد نسبت به اخبار خوب با سود دوره جاری) متاثر از جریان نقد عملیاتی است.

۳- روش‌شناسی

این تحقیق بر اساس هدف از نوع تحقیقات تجربی و توسعه‌ای بوده، هدف اصلی آن تعیین وجود، میزان و نوع رابطه بین متغیرهای مورد آزمون است.

۳-۱- جامعه آماری، گردآوری داده‌ها

باتوجه به اینکه بورس اوراق بهادار تهران لیست ۵۰ شرکت برتر را هر ۳ ماه اعلام می‌نماید، برای یک دوره دوساله منتهی به سال ۱۳۹۰ مجموعاً ۴۰۰ شرکت اعلام شده مورد بررسی قرار گرفته و با حذف شرکت‌های تکراری در هر دوره نهایتاً ۱۰۰ شرکت به عنوان بانک اطلاعاتی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. استفاده از بانک‌های اطلاعاتی بورس و استفاده از سایت مرکز مدیریت پژوهش توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس

اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق به شرح زیر است:

متغیر سود - متغیر وابسته تحقیق

عبارت است از سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه که بر ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ابتدای دوره تقسیم شده است.

بازده سالانه شرکت

تفاوت قیمت هر سهم شرکت در پایان دوره و قیمت هر سهم در ابتدای دوره بعلاوه تعدیلات ناشی از عایدات سهام (سود نقدی، سهام جایزه، حق تقدم) تقسیم بر قیمت هر سهم در ابتدای دوره. دوره مورد محاسبه بازده ۱۲ ماهه منتهی به پایان خردادماه هر سال است.

متغیر اندازه شرکت

بر مبنای لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام آن در پایان هر سال محاسبه می شود.

متغیر نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام

از تقسیم ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام در پایان هر سال مالی به دست می آید. ارزش بازار حقوق صاحبان سهام از حاصلضرب آخرین تعداد سهام شرکت در آخرین قیمت هر سهم در پایان سال مالی به دست می آید.

اهرم مالی

برای محاسبه این متغیر از رابطه زیر استفاده شده است :

$$\text{بدهی های کوتاه مدت} + \text{بدهی های بلند مدت}$$

ارزش بازار حقوق صاحبان سهام

عدم اطمینان خاص

انحراف معیار بازده هفتگی هر شرکت طی هر سال مالی به عنوان عدم اطمینان خاص آن شرکت در نظر گرفته شده است.

طول چرخه سرمایه گذاری

برای آزمون ارتباط این متغیر با محافظه کاری از معکوس آن استفاده شده است که از تقسیم هزینه ی استهلاک بر دارایی های استهلاک پذیر ابتدای دوره به دست می آید. لذا نتایج نیز عکس آنچه به دست آمده تفسیر می شوند.

عمر شرکت

عمر شرکت ها از سال تاسیس آنها تا سال مورد بررسی و بر مبنای سال محاسبه می شود.

جریان نقد حاصل از عملیات

برای محاسبه جریان نقد حاصل از عملیات، سه بخش اول صورت گردش وجوه نقد شامل جریان خالص وجوه نقد ناشی از فعالیت های عملیاتی، جریان خالص وجوه نقد ناشی از بازده سرمایه گذاری ها و سود پرداختی بابت تامین مالی و جریان خالص وجوه نقد ناشی از مالیات بر درآمد پرداختی باهم جمع می شوند.

اقلام تعهدی عملیاتی

برای محاسبه‌ی اقلام تعهدی عملیاتی از رابطه زیر استفاده شده است. که در این رابطه علامت Δ به معنای تغییرات می‌باشد.

$$\text{پیش پرداخت هزینه‌ها } \Delta - \text{موجودی‌ها } \Delta + \text{حسابهای دریافتی عملیاتی } \Delta = \text{اقلام تعهدی عملیاتی} \\ \text{مالیات پرداختی } \Delta - \text{حسابهای پرداختی } \Delta -$$

اقلام تعهدی غیرعملیاتی

برای محاسبه‌ی اقلام تعهدی غیرعملیاتی از رابطه زیر استفاده می‌شود: البته عبارت عملیاتی که در این بخش استفاده می‌شود با تعاریفی که از اقلام عملیاتی در صورت‌های سود و زیان و جریان وجوه نقد کاربرد دارد، متفاوت است. در این بخش، اقلامی غیر عملیاتی تلقی می‌شوند که ناشی از رعایت محافظه‌کاری باشند نه رعایت حسابداری تعهدی.

$$\text{اقلام تعهدی عملیاتی} - \text{کل اقلام تعهدی قبل از استهلاک} \\ \text{اقلام تعهدی غیر عملیاتی} = \frac{\text{جمع کل دارایی‌های ابتدای دوره}}{\text{اقلام تعهدی غیر عملیاتی}}$$

$$\text{جریان نقد حاصل از عملیات} - \text{استهلاک} + \text{سود خالص} = \text{کل اقلام تعهدی قبل از استهلاک}$$

۴- یافته‌های پژوهش

نگاره ۱، آماره‌های توصیفی تحقیق را نشان می‌دهد. در بخش الف، کل مشاهدات برابر با ۴۰۰ سال-شرکت وجود دارد و در بخش ب این نگاره، مشاهدات بر مبنای بازده سهام به دو گروه تفکیک شده است، تعداد ۳۱۲ مشاهده دارای بازده مثبت سهام (اخبار خوب) و تعداد ۸۸ مشاهده دارای بازده منفی سهام (اخبار بد) است.

نگاره ۱ - آمار توصیفی داده‌های تحقیق

بخش الف - جدول آمار توصیفی برای کل مشاهدات ۴۰۰ سال - شرکت

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میان	N
$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}}$	۰.۱۵۶۵	۰.۳۰۸۵۴	۰.۲۵	۴۰۰
$R_{i,t}$	۱.۲۹۲۵	۱.۴۹۹۶۸	۱.۲۴۹	۴۰۰

بخش ۱-ب - جدول آمار توصیفی مشاهدات بازده مثبت سهام (اخبار خوب) ۳۱۲ سال - شرکت

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	N
$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}}$	۰.۲۹۹۵	۰.۱۴۱۹۶	۰.۲۹	۳۱۲
$R_{i,t}$	۱.۷۷۱۰	۱.۳۴۸۲۶	۱.۵۷۹۰	۳۱۲

بخش ۲-ب - جدول آمار توصیفی مشاهدات بازده منفی سهام (اخبار بد) ۸۸ سال - شرکت

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میانه	N
$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}}$	-۰.۳۵۰۵	۰.۱۷۶۹۶	-۰.۳۷	۸۸
$R_{i,t}$	-۰.۴۰۴۰	۰.۲۹۰۲۸	-۰.۴۴۰	۸۸

باتوجه به نگاره ۲، در مدل رگرسیونی (ب-۱ و ب-۲) کل مشاهدات سال-شرکتی بر مبنای مثبت یا منفی بودن بازده سهام آنها به نمونه اخبار خوب و نمونه اخبار بد تفکیک شده‌اند. مطابق با ادبیات تحقیق، انتظار می‌رفت، میزان همبستگی سود دوره جاری با بازده منفی سهام بیش از بازده مثبت سهام باشد. که این نتایج مرتبط با مدل بال و براون برای ضریب b_3 ، در مورد اخبار بد و اخبار خوب به ترتیب ۰.۴۶۲ و ۰.۲۹۷ است. و هر دو این ضرایب در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار هستند، و حاکی از تایید این انتظار می‌باشند.

نگاره ۲ - آزمون فرضیه اول

مدل	مقدار ثابت	ضرایب			آماره دورین واتسون	آماره F	R^2 تعدیل شده
		b_2	b_3	b_4			
الف	-۰.۰۱۲	-۰.۰۴۹	۰.۳۰۵*	۰.۱۶۵*	۱.۸۰۲	۲۶۵.۱۴۹*	۰.۴۰
ب-۱	۰.۲۴۴		۰.۲۹۷*		۱.۷۸۵	۲۹.۸۹۱*	۰.۰۸۸
ب-۲	-۰.۲۳۷		۰.۴۶۲*		۱.۶۶۵	۲۳.۳۳۶*	۰.۲۱۳

مدل A
رگرسیون باسو

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_2 D_{i,t} + b_3 R_{i,t} + b_4 (R_{i,t} \times D_{i,t}) + \varepsilon_{i,t}$$

مدل B

رگرسیون بال و براون

$$\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = b_1 + b_3 R_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

ضریب b_2 در مدل رگرسیون باسو (مدل الف)، تاثیر متغیر مجازی و مقدار ثابت نمونه اخبار بد را منعکس می‌کند. همچنین ضریب b_4 نیز تفاوت میزان حساسیت سود حسابداری به بازده منفی و بازده مثبت را اندازه‌گیری می‌کند، و مطابق با ادبیات تحقیق برابر است با تفاضل ضرایب b_3 در مدل (ب - ۱ و ب - ۲) در مورد اخبار خوب و بد که مقدار آن ۰,۱۶۵ است.

(۰,۲۹۷-۰,۴۶۲) است. که در سطح ۹۵٪ معنی دار است، و حاکی از این است که سود حسابداری حدود یک و نیم بار $(\frac{0.165+0.297}{0.297})$ نسبت به بازده منفی سهام حساستر از بازده مثبت سهام است. که این رفتار همان عدم تقارن محافظه‌کارانه در زمانبندی سودهای حسابداری است. لذا فرضیه اول تحقیق تایید می‌شود. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (خان بیگی، ۱۳۸۷ و مهرانی و حلاج و حسنی، ۱۳۸۸) مطابقت دارد.

نگاره ۳ به بررسی رابطه محافظه‌کاری با متغیرهای اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، اهرم مالی، عدم اطمینان خاص شرکت، طول چرخه سرمایه‌گذاری و عمر شرکت می‌پردازد.

رابطه محافظه‌کاری با متغیر اندازه شرکت منفی و معنادار است. به عبارت دیگر شرکت‌های بزرگ، تقاضای کمتری برای محافظه‌کاری دارند. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (بیور و رایان، ۲۰۰۰ و اسلی و همکاران، ۲۰۰۲ و خان و واتس، ۲۰۰۹) و (فروغی و عباسی، ۱۳۹۰) مطابقت دارد.

رابطه محافظه‌کاری با متغیر نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام مثبت و معنادار است. به عبارت دیگر شرکت‌های با نرخ M/B بالا چون فرصت‌های سرمایه‌گذاری بیشتری پیش روی خود دارند و احتمال بیشتری وجود دارد که زیان‌های خیلی بزرگی را تجربه کنند. از سوی دیگر انتظار می‌رود بازده سهام این شرکت‌ها، نوسانات بیشتری داشته باشد. از اینرو تقاضای حقوقی بیشتری برای محافظه‌کاری در شرکت‌های با M/B بالا وجود دارد. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (بیور و رایان، ۲۰۰۰ و خان و واتس، ۲۰۰۹) و (فروغی و عباسی، ۱۳۹۰) مطابقت دارد.

رابطه محافظه‌کاری با متغیر اهرم مالی مثبت و معنادار است. به عبارت دیگر شرکت‌های با درجه‌ی اهرم مالی بالا، دارای تعارض‌های نمایندگی بین اعتباردهندگان و سهامداران هستند. که این مقوله، مبین وجود تقاضای قراردادی بالاتری برای محافظه‌کاری از طرف این شرکت‌ها است. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (واتس و زیمرمن، ۱۹۸۶ و واتس، ۱۹۹۳ و خان و واتس، ۲۰۰۹) و (فروغی و عباسی، ۱۳۹۰) مطابقت دارد.

رابطه محافظه‌کاری با متغیرهای عدم اطمینان خاص شرکت و طول چرخه سرمایه‌گذاری مثبت و معنادار است. به عبارت دیگر با افزایش عدم اطمینان خاص شرکت و طول چرخه‌ی سرمایه‌گذاری محافظه‌کاری نیز افزایش می‌یابد. چراکه عدم اطمینان بالا و چرخه‌ی سرمایه‌گذاری طولانی پیش‌بینی میزان و زمانبندی جریان‌های نقدی آتی را مشکل می‌سازد که ممکن است به زیانهای هنگفت آتی منجر شود از اینرو داشتن زیان‌های بالقوه‌ی بالاتر برای سهامداران، احتمال دادخواهی و تقاضای دادخواهی برای محافظه‌کاری را افزایش می‌دهد. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (خان و واتس، ۲۰۰۹) و (فروغی و عباسی، ۱۳۹۰) مطابقت دارد.

رابطه محافظه‌کاری با متغیر عمر شرکت مثبت و معنادار است. به عبارت دیگر شرکت‌های کم سابقه که به سبب داشتن فرصت‌های رشد بیشتر نسبت به شرکت‌های باسابقه با مسئله عدم تقارن اطلاعات بین سهامداران و مدیران مواجه‌اند و این موضوع باعث ایجاد هزینه‌های نمایندگی و متعاقباً محافظه‌کاری بیشتر می‌شود. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (لافوند و واتس، ۲۰۰۸ و خان و واتس، ۲۰۰۹) مطابقت دارد.

نگاره ۳- همبستگی عوامل تاثیر گذار بر محافظه‌کاری

		C_Score	Size	M/B	Lev	Volatility	Inv_Cycle	Age
Score	Pearson Correlation	۱	-.۳۲۰*	.۱۰۳*	**	.۱۰۶*	**	.۱۱۴*
					.۱۸۱		-.۳۴۱	
Size	Pearson Correlation	**	۱	**	**	**	**	**
		-.۳۲۰		-.۴۶۴	.۲۰۰	-.۴۴۹	-.۰۸۳	-.۴۴۹
M/B	Pearson Correlation	.۱۰۳*	.۴۶۴**	۱	**	**	**	**
			-		-.۷۱۶	.۹۹۹	.۲۷۹	.۹۹۸
Lev	Pearson Correlation	**	.۲۰۰**	**	۱	**	**	**
		.۱۸۱	-.۷۱۶	-.۷۱۶		-.۷۱۳	-.۴۴۵	-.۷۱۰

Volatility	Pearson Correlation	۰,۱۰۶*	۰,۴۴۹**	**	**	۱	**	**
Inv-Cycle	Pearson Correlation	**	-۰,۰۸۳	**	**	**	۱	**
Age	Pearson Correlation	۰,۱۱۴*	۰,۴۴۹**	۰,۹۹۸*	**	**	**	۱

باتوجه به نگاره ۴، رابطه محافظه‌کاری با سه متغیر جریان نقد حاصل از عملیات، اقلام تعهدی عملیاتی و اقلام تعهدی غیرعملیاتی مثبت و معنادار است. و حدود ۷۹٪ (۴۷/۵٪) اقلام تعهدی غیرعملیاتی و ۳۱/۴٪ اقلام تعهدی عملیاتی) از تفاوت زمانی در سود حسابداری باتوجه به بازده سهام توسط اقلام تعهدی توضیح داده می‌شود. در حالی که تنها ۲۱/۱٪ از تفاوت زمانی در سود حسابداری باتوجه به بازده سهام توسط جریان نقد حاصل از عملیات توضیح داده می‌شود. به بیان دیگر چون سود حسابداری بیشتر تحت تاثیر اعمال نظر مدیریت از طریق اقلام تعهدی قرار دارد، محافظه‌کاری سود حسابداری نیز بیشتر متاثر از اقلام تعهدی در مقایسه با جریان‌های نقد عملیاتی می‌باشد. این یافته از تحقیق با نتیجه تحقیق (باسو، ۱۹۹۷ و یا، ۲۰۰۷) و (مهرانی و حلاج و حسنی، ۱۳۸۸) مطابقت دارد.

نگاره ۴

متغیر	مقدار ثابت	ضریب همبستگی	R^2 تعدیل شده	درصد
CFOA	-۲,۹۴۳	۰,۱۲۵	۰,۰۱۶	٪۲۱,۱
OACC	-۴,۶۶۵	۰,۱۸۶	۰,۰۳۶	٪۳۱,۴
NOACC	-۵,۰۶۲	۰,۲۸۱	۰,۰۷۹	٪۴۷,۵
مجموع		۰,۵۹۲		٪۱۰۰

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

محافظه‌کاری در حسابداری به عنوان عدم تقارن زمانی در شناسایی اخبار خوب در مقابل اخبار بد، در صورت‌های مالی تفسیر شده است. در تحقیق حاضر، وجود محافظه‌کاری در سود حسابداری و عوامل موثر بر آن مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که سود حسابداری نسبت به بازده منفی سهام حساس‌تر از بازده مثبت سهام است به عبارت دیگر شیب خط رگرسیون برای اخبار بد نسبت به اخبار خوب به میزان ۰/۱۶۵ محاسبه و تایید

وجود حسابداری محافظه‌کارانه در نمونه انتخابی است. بررسی رابطه محافظه‌کاری با اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، درجه اهرم مالی، عدم اطمینان خاص شرکت، طول چرخه سرمایه‌گذاری و عمر شرکت نشان داد که رابطه محافظه-کاری با اندازه شرکت منفی و معنادار و با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، درجه اهرم مالی، عدم اطمینان خاص شرکت، طول چرخه سرمایه‌گذاری و عمر شرکت مثبت و معنادار مشاهده گردید.

از آنجا که سود حسابداری بیشتر تحت تاثیر اعمال نظر مدیریت از طریق ارقام تعهدی قرار دارد، لذا به جهت آزمون اینکه آیا سود حسابداری نیز بیشتر متأثر از ارقام تعهدی است یا خیر، رابطه محافظه‌کاری با ارقام تعهدی عملیاتی، ارقام تعهدی غیرعملیاتی و جریان نقد حاصل از عملیات بررسی شد و رابطه‌ی مثبتی بین آنها مشاهده گردید. و حدود ۷۹٪ از تفاوت زمانی در سود حسابداری با توجه به بازده سهام توسط ارقام تعهدی و تنها ۲۱٪ از تفاوت زمانی در سود حسابداری با توجه به بازده سهام توسط جریان‌های نقد حاصل از عملیات توضیح داده می‌شود. به عبارت دیگر ۷۹٪ از شیب خط رگرسیون سود به بازده سهام ناشی از رفتار محافظه‌کارانه بوسیله ارقام تعهدی است که تحت تاثیر اعمال نظر مدیریت می‌باشد.

کتابنامه

الف) فارسی

- ۱- احمد خان بیگی، مصطفی (۱۳۸۸). رابطه محافظه‌کاری و به موقع بودن سود حسابداری با اندازه شرکت و اندازه موسسه حسابرسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- ۲- رضازاده، جواد و عبدالله آزاد، (۱۳۸۷). رابطه‌ی بین عدم تقارن اطلاعاتی و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۵۴، ص ۶۳.
- ۳- ستایش، محمدحسین و جمالیات پور، مظفر، (۱۳۸۹). بررسی وجود محافظه‌کاری در گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پیشرفت های حسابداری، سال دوم، شماره اول، صص ۸۵ الی ۱۱۹
- ۴- فروغی، داریوش و عباسی، جواد، (۱۳۹۰). بررسی عوامل موثر بر اعمال محافظه‌کاری حسابداری، پژوهش های تجربی حسابداری مالی، سال اول، صص ۱۱۳ الی ۱۳۲

- ۵- کردستانی، غلامرضا و حبیب امیر بیگی لنگرودی، (۱۳۸۷). محافظه کاری در گزارشگری مالی: بررسی رابطه عدم تقارن زمانی سود و MTB به عنوان دو معیار ارزیابی محافظه کاری، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۵۲، صص ۸۹ الی ۱۰۶
- ۶- کردستانی، غلامرضا و مجدی، ضیال‌الدین، (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کیفی سود و هزینه سرمایه سهام عادی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۰۴، صص ۸۵ الی ۱۰۴
- ۷- مجتهد زاده، ویدا، (۱۳۸۰). محافظه کاری، مجله حسابداری، شماره ۱۵۴، صص ۲۲ الی ۲۴
- ۸- مرادزاده، مهدی و بنی مهد، بهمن، (۱۳۸۵). تغییر استانداردهای حسابداری بر اساس رویکردهای مبتنی بر قواعد و اصول، مجله حسابداری، شماره ۱۷۹، صص ۱۱ الی ۱۸
- ۹- مهرانی، کاوه و حلاج، محمد و حسنی، عباس، (۱۳۸۸). بررسی محافظه کاری در سود حسابداری و رابطه آن با ارقام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری، شماره ۳، صص ۸۸ الی ۱۰۷

ب) انگلیسی

- 10- Ball, R. and L. Shivakumar (2005). Earnings Quality in UK Private Firms: Comparative Loss Recognition Timeliness, *Journal of Accounting & Economics*, Vol. 39, pp. 33-128
- 11- Ball, R. and P. Brown (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers, *Journal of Accounting Research*, Vol. 6 No. 2, pp. 78-159
- 12- Basu, S. (1997). The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, pp 3-37
- 13- Beaver, W., Ryan, S. (2000). Biases and Lags in Book Value and their Effects on the Ability of the Book-to-Market Ratio to Predict Book Return on Equity. *Journal of Accounting Research* 38, pp. 127-148
- 14- Easley, D., Hvidkjaer, S., O'Hara, M., (2002). Is Information Risk a Determinant of Asset Returns?. *Journal of Finance*, 57, pp 2185-2221
- 15- Givoly, D., Hayn, C. (2000). The Changing Time-Series Properties of Earning, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?. *Journal of Accounting and Economics*, 29, pp 287-320.
- 16- Khan, m., Watts, R.I, (2009). Estimation and Empirical Properties of a Firm-Year Measure of Accounting Conservatism. *Journal of Accounting and Economics* 48.
- 17- LaFond, R., Watts, R.L. (2008). The Information Role of Conservatism. *The Accounting Review*, 83, pp 447-478.

- 18- Lara, Juan Manuel Garcia, Beatriz Garcia Osma and Fernando penalva., (2010). Conditional Conservatism and Cost of Capital. Forthcoming in *Review of Accounting Studies*, Vol. 16, No. 2, June 2011
- 19- Pae, J. (2007). Unexpected Accruals and Conditional Accounting Conservatism, *Journal of Business Finance & Accounting*, 34(5) & (6): 681-704.
- 20- Roychowdhury, S. and Watts, R. (2007). Asymmetric Timeliness of Earnings, Market-to-Book and Conservatism in financial Reporting, *Journal of Accounting & Economics*, 44: 2-31
- 21- Watts, R.L., (1993). A Proposal for Research on Conservatism. Working Paper, University of Rochester (presented at the American Accounting Association Annual Meeting, San Francisco)
- 22- Watts, R.L., Zimmerman, J., (1986). *Positive Accounting Theory*. Prentice-Hall, Upper Saddle River, NJ.

